
Pædagogisk læreplan for Lønneberg 2023

Den pædagogiske læreplan udgør rammen og den fælles retning for vores pædagogiske arbejde med børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Læreplanen er et levende dokument, som kort beskriver vores pædagogiske overvejelser og refleksioner med eksempler der er retningsgivende for det daglige pædagogiske arbejde.

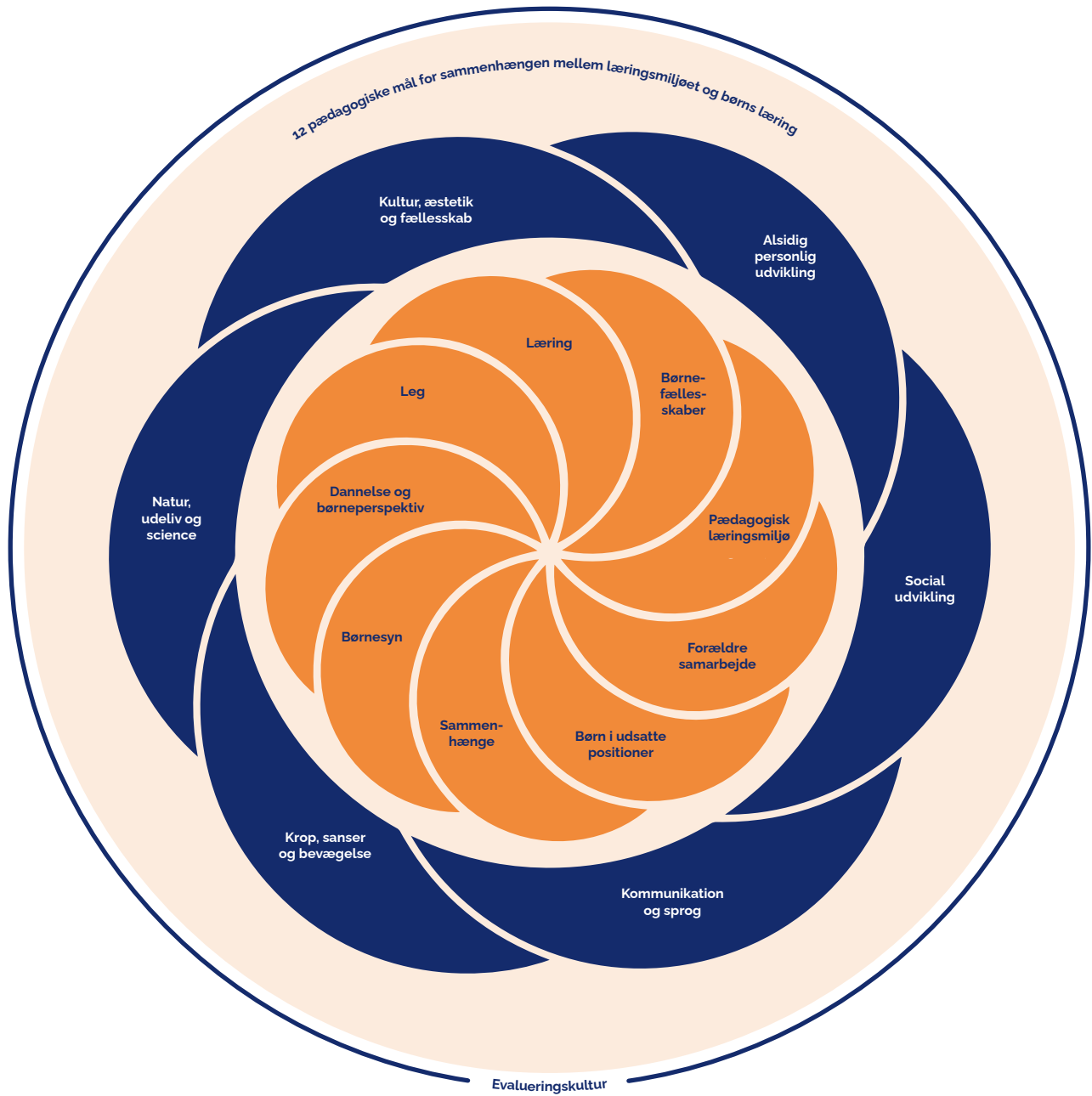

Indholdsfortegnelse

Ramme for udarbejdelse af den pædagogiske læreplan	03
Forord	04
Præsentation af Lønneberg.....	06
Pædagogisk grundlag	07
Børnesyn	08
Dannelse og børneperspektiv	10
Leg	12
Læring	14
Børnefællesskaber	16
Pædagogisk lærermiljø	18
Samarbejde med forældre om børns læring	20
Børn i udsatte positioner	22
Sammenhænge	24
Øvrige krav	26
Inddragelse af lokalsamfundet	26
Arbejdet med fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø	27
Det fælles pædagogiske grundlag og de seks læreplanstemaer	29
Alsidig personlig udvikling	30
Social udvikling	34
Kommunikation og sprog	38
Krop, sanser og bevægelse	43
Natur, udeliv og science	47
Kultur, æstetik og fællesskab	52
Evalueringskultur	57
Bilag	58

Ramme for udarbejdelse af den pædagogiske læreplan

Forord

Lønnebergs pædagogiske læreplan er udarbejdet med udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag, de seks læreplanstemaer og de tilhørende pædagogiske mål for sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børns læring.

Rammen for at udarbejde den pædagogiske læreplan er dagtilbudsloven og dens overordnede formålsbestemmelse samt den tilhørende bekendtgørelse.

Dagtilbudsloven §7

Stk. 1

Dagtilbud skal fremme børns trivsel, læring, udvikling og dannelse gennem trygge og pædagogiske læringsmiljøer, hvor legen er grundlæggende, og hvor der tages udgangspunkt i et børneperspektiv.

Stk. 2

Dagtilbud skal i samarbejde med forældrene give børn omsorg og understøtte det enkelte barns trivsel, læring, udvikling og dannelse og bidrage til, at børn får en god og tryk opvækst.

Stk. 3

Børn i dagtilbud skal have et fysisk, psykisk og æstetisk børnemiljø, som fremmer deres trivsel, sundhed, udvikling og læring.

Stk. 4

Dagtilbud skal give børn medbestemmelse, medansvar og forståelse for oplevelse med demokrati. Dagtilbud skal som led heri bidrage til at udvikle børns selvstændighed, evner til at indgå i forpligtende fællesskaber og samhørighed med og integration med det danske samfund.

Stk. 5

Dagtilbud skal i samarbejde med forældrene sikre børn en god overgang fra hjem til dagtilbud. Dagtilbud skal endvidere i samarbejde med forældre og skole sikre børn en god sammenhængende overgang mellem dagtilbud og fra dagtilbud til fritidstilbud og skole ved at udvikle og understøtte deres grundlæggende kompetencer og lysten til at lære.

Det vil af læreplanen fremgå, hvordan vi gennem dagen etablerer et pædagogisk læringsmiljø, der med leg, planlagte aktiviteter, spontane aktiviteter, børneinitierede aktiviteter, samt daglige rutiner giver børnene mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes.

Børneperspektivet er for os helt centralt, og understreger at barndommen har en værdi i sig selv.

Vi ønsker i samarbejde med forældrene, at børnene i en tryk ramme trives, udvikles og dannes.

Omsorgen for barnet er essentielt, og væsentligt i forhold til at understøtte barnets tro på sig selv og dets omgivelser. Derfor har vi et stort fokus på den fysiske og følelsesmæssige omsorg for den enkelte.

Vores fokus vil også være et godt børnemiljø, ud fra både de fysiske, psykiske og æstetiske forhold, som også vil have en indvirkning på barnets trivsel og udvikling.

Lønneberg vil i hverdagen bidrage til børnenes selvstændighed, evner til at indgå i forpligtende fællesskaber og samhørighed i det danske samfund.

Der vil være fokus på de vigtige overgange i barnets første 6 år; nemlig overgangen fra hjem til institution, og videre til skolen.

Det vil fremgå, hvordan det pædagogiske læringsmiljø tager højde for børn i udsatte positioner, så deres udvikling, dannelse, trivsel og læring fremmes.

Det vil fremgå, hvordan det pædagogiske læringsmiljø understøtter børns brede læring, herunder nysgerrighed, gåpåmod, selvværd og bevægelse, inden for og på tværs af følgende temaer:

1. **Alsidig personlig udvikling**
2. **Social udvikling**
3. **Kommunikation og sprog**
4. **Krop, sanser og bevægelse**
5. **Natur, udeliv og science**
6. **Kultur æstetik og fællesskab**

Alle disse områder bliver beskrevet i dette dokument, som vil være vores arbejdsredskab og fungere som en klar fælles retning for det pædagogiske arbejde gennem hele dagen.

Præsentation af Lønneberg

Lønneberg er en privat daginstitution, beliggende i Silkeborg kommune.

Den er godkendt til 15 vuggestuebørn og 45 børnehavebørn, og drives som daginstitution i overensstemmelse med gældende dagtilbudslov.

Lønneberg har et tæt samarbejde med Små-land og Silkeborg Friskole. Med disse deler vi også det kristne livs-og menneskesyn, som for os bl.a. betyder, at vi ser det enkelte menneske som unikt, skabt af Gud, til at indgå i et fællesskab med andre mennesker.

Det er vores intention at disse værdier udleveres som en naturlig del af hverdagen og gennem fejring af højtider.

Vi arbejder ud fra et nærhedsprincip, og ønsker at tilbyde børnene nærværende voksne, der med stor interesse og engagement møder og omgiver børnene. Vi vægter en høj faglighed, i respekt for at børnene skal udfordres på hver deres måde, og at dette kræver tid, rum, spontanitet og gode forbilleder.

De ansatte sætter rammerne for børnenes udvikling, og skaber tryghed og en rytme i dagligdagen.

De fysiske rammer er med til at understøtte den gode hverdag, og rammerne skal give mulighed for at fremme barnets leg, fantasi og udvikling, og skabe rum for fællesskab og fordybelse.

Det er bestyrelsens ønske at Lønneberg har en god personalenormering for at imødekomme børnenes behov for omsorg, kærlighed og nærkontakt.

Bestyrelse, ledelse og øvrige ansatte er loyale overfor institutionens værdigrundlag.

Institutionen er åben for alle, uanset religiøs eller politisk overbevisning.

Som et led i fokus på børnenes generelle sundhed tilbydes en sund kost til børnene og gode muligheder for brug af kroppen, også i form af udendørs aktiviteter.

Pædagogisk grundlag

Vi ser den pædagogiske læreplan som et dynamisk værktøj og arbejdsredskab i vores pædagogiske praksis, og ved rekruttering af nye medarbejdere.

Det pædagogiske grundlag er kendetegnende for den forståelse og tilgang, hvormed der skal arbejdes med børns trivsel, læring, udvikling og dannelse i alle dagtilbud i Danmark.

De centrale elementer er:

Børnesyn

Det at være barn har en værdi i sig selv

Dannelse og børneperspektiv

Børn skal høres og tages alvorligt som led i starten på en dannelsesproces og demokratisk forståelse

Leg

Legen har en værdi i sig selv og skal være en gennemgående del af dagtilbuddet

Læring

Læring skal forstås bredt, og læring sker fx gennem leg, relationer, planlagte aktiviteter og udforskning af naturen samt ved at blive udfordret.

Børnefællesskaber

Leg, dannelse og læring sker i børnefællesskaber, som det pædagogiske personale sætter rammerne for.

Pædagogisk læringsmiljø

Et trygt og stimulerende pædagogisk læringsmiljø er udgangspunktet for arbejdet med børns læring.

Forældresamarbejde

Et godt forældresamarbejde har fokus på at styrke både barnets trivsel og barnets læring.

Børn i udsatte positioner

Alle børn skal udfordres og opleve mestring i lege og aktiviteter.

Sammenhæng til børnehaveklassen

Sammenhæng handler bl.a. om at understøtte børns sociale kompetencer, tro på egen evner og nysgerrighed.

Børnesyn

Loven siger

"At være barn har en værdi i sig selv. Børn skal ikke alene forberedes på at blive voksne, men også støttes og værdsættes i de første år."

Vi ønsker at vise børnene, at de er værdifulde og betydningfulde, og at lære dem at betragte andre som værdifulde, gennem et respektfuldt og kærligt samvær. Det enkelte barn er unikt og har en værdi i sig selv.

Det er vigtigt, at barnet føler sig set og hørt og oplever medbestemmelse. Vi viser barnet tillid til, at det aktivt kan bidrage til egen læring og udvikling. Nærvær, omsorg og tryghed er nøgleord for os i samværet med børnene. Vi ønsker at være tydelige og autentiske voksne og møde børnene med en anerkendende tilgang.

Børn har ret til at være forskellige og udvikle sig i forskelligt tempo. Det er vores opgave som voksne omkring barnet at skabe udviklende og lærerige rammer for og med barnet, så det vil opleve at få rige erfaringer, der bidrager til trivsel, udvikling og dannelse. Alt sammen i en tæt relation til andre børn og voksne, med fokus på samhørighed og fællesskab.

Børnesyn kommer bl.a. til udtryk på følgende måder i hverdagen:

- Vi har en kultur, hvor barnet og dets familie mødes med en positiv interesse og omsorg.
- Vi deler børnene op i mindre grupper, så vi fagligt kan skabe små læringsrum og være tæt på det enkelte barn.
- Vi lader børnene hjælpe hinanden; f.eks. med at finde noget der er blevet væk, eller hente en voksen.
- Vi støtter barnet i et varieret følelsesliv, hvor vi hjælper barnet til at forstå, rumme og håndtere egne og andres følelser.

- Vi giver børnene oplevelser af at kunne mestre ting i hverdagen; f.eks. i de mange rutiner der er omkring måltider, samlinger og opgaver i garderoben og ved håndvasken.
- Vi tydeliggør børns valgmuligheder (medbestemmelse).
- Vi arbejder med samhørighed, venskab og fællesskab.

Leg

§

Loven siger

”Legen har en værdi i sig selv og skal være en gennemgående del af et dagtilbud.

Legen er også grundlæggende for børns sociale og personlige læring og udvikling, og legen fremmer bl.a. fantasi, virkelyst, sprog, nysgerrighed, sociale kompetencer selvværd og identitet.

Nogle gange skal legen støttes, guides og rammesættes, for at alle børn kan være med, og for at legen udvikler sig positivt for alle børn.”

Vi er opmærksomme på, den understøttende betydning legen har for børnenes udvikling.

Pædagogisk er det væsentligt at der skabes gode rammer omkring legen, og at personalet er bevidste omkring deres rolle med en understøttende funktion.

I legen opstår der også konflikter, og disse kan være læringsrige i forhold til at øve demokrati og forhandlingsstrategier.

Legen kommer bl.a. til udtryk på følgende måder i hverdagen:

- Vi etablerer forskellige læringsrum med mulighed for at organisere, blive i – og udbygge lege.
- Personalet rammesætter også lege for at udfordre børnene til at indgå i nye relationer og lade sig inspirere, samt for at sikre at legen udvikler sig positivt for alle børn.
- Vi laver forskellige mindre grupper, så børnene kommer til at lege på tværs af grupperinger, alder og køn.
- Personalet er bevidste om deres valg af position og vurderer i situationen behovet for at indtræde som legeleder, legekammerat eller observatør.

- I den pædagogstyrede leg er der allerede anlagt faste rammer og regler af den voksne. Legen er så at sige mere forudsigelig og tryk, og en god øvelse i, hvordan man sætter grænser og viser hensyn.
- Vi giver legen en stor plads i hverdagen.

Læring

Loven siger

"Læring skal forstås bredt og læring sker fx gennem leg, relationer, planlagte aktiviteter og udforskning af naturen og ved at blive udfordret.

Det pædagogiske læringsmiljø handler om at fremme børns kropslige, følelsesmæssige, sociale og kognitive udvikling og forståelse."

Læring sker hele dagen, og vi ser læring som en proces for barnet, der medfører en udvikling, øget viden og øgede kompetencer.

Ved at vi er bevidste omkring børns læring, kan vi mere kvalitativt guide børnene.

Vi ønsker at pirre til børnenes nysgerrighed, så de får lyst til at eksperimentere, undersøge, fordybe sig og samarbejde.

Barnets læring fremmes af at turde at begå fejl, famle og slippe fantasien løs.

Gentagelser og refleksioner er essentielle, da læring først har værdi, når barnet gør brug af det lærte.

Dagtilbuddet er kun én blandt flere arenaer for børns læring og udvikling, hvor hjemmet er den mest centrale og har størst indflydelse på børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Læring kommer bl.a. til udtryk på følgende måder i hverdagen:

- Vi støtter op om barnets initiativ, da barnet lærer ved at være eksperimenterende.
- Vi er opmærksomme på, at vi er rollemodeller overfor børnene, da børnene aflæser vores handlinger og lærer af, hvad de ser vi gør.
- Barnet lærer i fællesskabet; ved at vente på tur, lytte, udtrykke sig overfor andre m.m., så vi skaber rum for denne læring ved samlings, spisning, fælles aktiviteter m.m.

- Ved at vi har udarbejdet SMTTE- modeller for mange daglige situationer, såsom garderobe, måltider, legeplads m.m.
- Ved at vi indtænker forskellige læringsstile, og kontinuerligt arbejder med de seks læreplanstemaer.
- Ved at vi inddrager børnenes erfaringer fra hjemmet og andre arealer.
- Ved at vi samarbejder med forældrene, og er i tydelig dialog med dem om, hvordan de kan støtte op om indsatsen derhjemme.
- Ved at bruge hverdagsrutiner og struktur som læringsarealer. Når børn aktivt engageres heri, understøtter det dets læring.

Børnefællesskaber

Loven siger

”Al leg, dannelse og læring sker i børnefællesskaber, som det pædagogiske personale fastsætter rammerne for.

Relationer og venskaber er afgørende, hvor alle børn skal opleve at være en del af fællesskabet og blive respekteret og lyttet til.

I dagtilbuddenes hverdag skal der være plads til, at det enkelte barn både kan vise initiativ og kan være aktivt deltagende, samtidig med at fællesskabet samtidig skaber rum til alle, nye relationer og mulighed for at prøve forskellige positioner mv.

Det er det pædagogiske personales og ledelsens opgave at skabe en balance mellem individ og fællesskab i dagtilbuddet.”

Børn og personale er fælles om at skabe det sociale rum, hvorigennem de enkelte børn lærer og udvikler sig. Vi ønsker at alle børn føler sig som en vigtig brik i fællesskabet og de voksne tager ansvaret omkring det enkelte barns tilhørsforhold. Forældre har et medansvar i form af at anerkendelse af alle familier uanset disses forudsætninger.

Arbejdet med børnefællesskaber, kommer bl.a. til udtryk i hverdagen ved:

- Der arbejdes både med det store og de mindre fællesskaber. Det store fællesskab med ugentlige samlinger, hvor vi synger og lytter til bl.a. bibelfortællinger, og de mindre fællesskaber, hvor der særligt kan tages hensyn til det enkelte barns behov.
- Vi gennemgår børnene på stuemøder, og gør brug af relationskemaer, med det formål at blive bevidste om, hvilke børn der evt. ikke er en del af fællesskabet.
- Vi arbejder med fællesskab på den enkelte stue ved samlinger, med relevante aktiviteter; bl.a. dialogisk læsning, sange, rytmik, temaer m.m.

- Vi gør måltiderne til en hyggestund ved bordene, med mulighed for at børnene i mindre grupper kan lytte til hinanden.
- Vi sætter lege i gang på legepladsen, som inspiration og til hjælp for de børn, for hvem den frie ramme kan være en udfordring.
- Ved arbejdet med fællesskaber ønsker vi at forebygge mobning, og gør brug af materialet "Fri for mobberi" fra Mary-Fonden.

Pædagogisk læringsmiljø

Loven siger

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det enkelte dagtilbud hele dagen etablerer et pædagogisk læringsmiljø, der med leg, planlagte vokseninitierede aktiviteter, spontane aktiviteter, børneinitierede aktiviteter samt daglige rutiner giver børnene mulighed for at trives, lære udvikle sig og dannes. Det pædagogiske læringsmiljø skal tilrettelægges, så det inddrager hensynet til børnenes perspektiv og deltagelse, børnefællesskabet, børnegruppens sammensætning og børnenes forskellige forudsætninger.”

Vi arbejder målrettet med børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse, og har blik for, hvordan børnene får de bedste betingelser for læring og udvikling.

Arbejdet med det pædagogiske læringsmiljø kommer bl.a. til udtryk i hverdagen ved:

En genkendelig hverdag skaber tryghed hos børnene, og derfor har vi en dagsstruktur, der ligner hinanden fra uge til uge

- Når børnene vinker farvel om morgenen, og siger hej igen ved afhentning. Her lærer barnet at mærke sig selv, og de følelser, der er forbundet med dette.
- Børnene tager aktiv del i hverdagens rutiner, alt efter deres alder og udviklingsstrin. Det kan være med opgaver ved borddækning og spising og oprydning i garderoben.
- Børnene guides i, hvordan de kan opnå læring i ventesituationer; f.eks. i garderoben eller i kø ved toiletbesøg.
- I løbet af året arbejdes der med overordnede temaer, hvor der tilgodeses et udbud af emner ud fra læreplanstemaerne.
- Vi indretter os fleksibelt, så vi nemt kan lave legearealer, der tilgodeser børnenes behov; f.eks. opdeling i mindre grupper.

- Vi sikrer en evalueringskultur blandt personalet, hvor de mål der sættes for læringen, efterfølgende evalueres.

Se konkrete eksempler i bilag side 58

Samarbejde med forældre om børns læring

Loven siger

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan dagtilbuddet samarbejder med forældrene om børns læring.”

Sådan samarbejder vi med forældrene om barnets og børnegruppens trivsel og læring:

- Vi anser forældrene som de vigtigste samarbejdspartnere, og tydeliggør dette ved opstartssamtalen med forældrene. Her spørger vi ind til barnets trivsel og udvikling, og får en snak om, hvordan vi kan få den bedste indkøring til hverdagen i Lønneberg. Vi har en positiv forventning til at forældrene støtter deres barn og ser dets udvikling læring, trivsel og dannelse som et fælles ansvar.
- Vi er bevidste om at opnå en gensidig, anerkendende og respektfuld dialog med forældrene.
- Ud over opstartssamtalen, tilbydes en samtale efter ca. 4 mdr., inden opstart i børnehaven (hvis barnet er startet i vuggestuen), samt inden indskrivning til skolestart.
- Barnet tilknyttes en kontakt-pædagog, der har til ansvar at lave iagttagelser på barnet, og har et skærpet opsyn med dets trivsel. Det er ligeledes kontaktpædagogens ansvar, at de ovennævnte samtaler afholdes.
- I forbindelse med sprogvurdering, vil forældrene modtage relevant guidning, i forhold til barnets sproglige udvikling.
- Vi har en åben tilgang til vores gensidige forventninger til hinanden, og tager også svære temaer op, hvis det er nødvendigt for at tilgodese barnets trivsel.

- Hvis der opstår bekymringer omkring barnet, inddrager vi forældrene, og fortæller om de foranstaltninger vi kan iværksætte for at hjælpe barnet videre.
- I mødet med forældrene i hverdagen, vil vi prioritere at give små beskeder videre, og ellers vil vi via Family informere om barnets hverdag i ord og billeder.
- På det årlige forældremøde, vil der være et relevant pædagogisk tema på programmet.
- Vi inviterer til forældrekafe 3-4 gange årligt, hvor forældrene i højere grad har mulighed for at lære hinanden at kende. Herudover også en årlig arbejdsdag med praktiske gøremål.

Børn i udsatte positioner

Loven siger

"Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø tager højde for børn i udsatte positioner, så børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes."

Sådan skaber vi et pædagogisk læringsmiljø, der tager højde for og involverer børn i udsatte positioner, så børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes:

- Vi tager udgangspunkt i barnets ressourcer og muligheder, og hjælper, støtter og guider, hvor det er nødvendigt.
- Hvis et barn i Lønneberg kommer i en udsat position, er kontaktpædagogen koordinater på de tiltag, der skal iværksættes, og er tovholder på, at barnet får den hjælp der er brug for. Dette i tæt dialog med lederen. Alle børn kan i perioder være særligt udsatte, f.eks. ved overgange, ændringer i familien el. lign.
- Hvis det er længerevarende udfordringer, vil vi i samarbejde med forældrene iværksætte eksterne samarbejdspartnere fra kommunen. En indsats vil blive beskrevet, så det er tydeligt for personalet, hvad der arbejdes med, og hvilke tegn og tiltag den pædagogiske praksis skal tilgodese.
- Hvis det giver mening for barnet, vil vi give mulighed for at det kan være i en gruppe med færre børn, og personalet i højere grad har mulighed for at arbejde med specifikke aktuelle udfordringer. Dette kan både være af sproglig, social eller motorisk karakter.
- I hverdagen italesætter vi, at børn er forskellige, har forskellige behov, og kan have behov for særlige aftaler og rammer. Der aftales møder, hvor vi vurderer, hvilke tiltag der skal iværksættes for at fremme de særligt udsatte børns læringsmiljø.

- Det pædagogiske personale udarbejder sprogvurderinger med det formål at kunne handle og understøtte udviklingen.
- Vi er bevidste om, at det kan være en hjælp for barnet med særlige instrukser, forberedelse til nye aktiviteter eller piktogrammer til synliggørelse af dagens rytme/program.

Sammenhænge

Loven siger

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan der i børnenes sidste år i dagtilbuddet tilrettelægges et pædagogisk læringsmiljø, der skaber sammenhæng til børnehaveklassen.”

Sådan tilrettelægger vi vores pædagogiske læringsmiljø for de ældste børn, så det skaber sammenhæng til børnehaveklassen:

- Vi etablerer de bedste rammer for målrettet at arbejde med det pædagogiske læringsmiljø, der skaber sammenhæng til børnehaveklassen.
- Arbejdet med de ældste børn i børnehaven, handler om at understøtte at børnene tør møde nye udfordringer, fordybe sig, være vedholdende, at kunne indgå i et børnefællesskab og tage initiativ til at indgå i relationer. Disse temaer drøftes ved stuemøderne, og der arbejdes med tiltag, der understøtter disse områder.
- Der gives god mulighed for at børnene introduceres til bogstaver, tal, mønstre, former m.v. for at udvikle en nysgerrighed hertil.
- Før overlevering fra børnehave til skole udfyldes et dialoghjul, der kommer omkring alle de pædagogiske læreplaners udvikling sområder for det enkelte barn. Dette udfyldes også af forældrene og til en samtale aftales der, hvad der i fællesskab skal arbejdes med før barnet skal starte i skole. Denne samtale + pædagogens udtalelse om barnet godkender forældrene, og dette bliver den dokumenterede overlevering til kommende klasselærer.
- Skolevenner sættes i gang i foråret før skolestart i august. Ældre elever (ca. 4. - 5. klasse) kobles sammen med en fra kommende børnehaveklasse. Dermed gives en tryk ven, der kan lette overgangen til noget nyt og stort. Skolevenner og før skolebørnene vil mødes og lave lege og aktiviteter sammen i månederne op til skolestart.

- Vi ønsker et tæt samarbejde med Silkeborg Friskole. Dette kan bestå af et tæt samarbejde med læreren fra børnehaveklassen. Vi ønsker at bruge undervisningsmateriale i børnehaven, der danner grobund, forforståelse og kendskab til det undervisningsmateriale der bruges det første år i skolen.

Inddragelse af lokalsamfundet

§

Loven siger

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan dagtilbuddet inddrager lokalsamfundet i arbejdet med etablering af pædagogiske læringsmiljøer for børn.”

Sådan inddrager vi lokalsamfundet i arbejdet med at skabe pædagogiske læringsmiljøer for børn:

- Vi bruger det nære miljø i hverdagen og de faciliteter der findes her. Vi ser lokalområdet som et supplement til de pædagogiske læringsmiljøer.
- Vi inviterer folk ind med en særlig hobby eller interesse, og bliver på den måde klogere på dette.
- Vi har et samarbejde med kirken, og har besøg der ved kirkeårets højtider.
- Vi besøger lokale virksomheder og butikker i området.

Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø

§

Loven siger

”Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i dagtilbuddet skal integreres i det pædagogiske arbejde med etablering af pædagogiske læringsmiljøer.

Børnemiljøet skal vurderes i et børneperspektiv, og børns oplevelser af børnemiljøet skal inddrages under hensyntagen til barnets alder og modenhed.”

Alle 3 områder er vigtige, og har indflydelse på hinanden

Det fysiske børnemiljø: indeklima, støjniveau, lysforhold, rammer der giver mulighed for at trække sig til mindre grupper, indretning af rummene, hygiejneforhold og støjmiljø

Det psykiske børnemiljø: plads til og accept af menneskers forskellighed, børnenes indbyrdes samspil, finder der mobning sted eller er stedet præget af gensidig respekt

Det æstetiske børnemiljø: Indretning af lokaler og uderum; virker det stimulerende på børnenes lyst til at opholde sig i de forskellige rum og giver det en rar atmosfære også for forældre og personale

Sådan integrerer vi det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i det pædagogiske læringsmiljø:

- Vi indretter os fleksibelt med mulighed for at tilgodese børnene, både grov- og finmotorisk og med alle sanser i spil.
- Vi indretter os, så børnene har mulighed for også at lege uforstyrret og i mindre grupper.
- Vi indretter os, så det er tydeligt for børnene, hvilken slags leg der lægges op til det pågældende sted.
- Vi laver børnemiljø-vurderinger, bl.a. med børneinterviews og observationer.

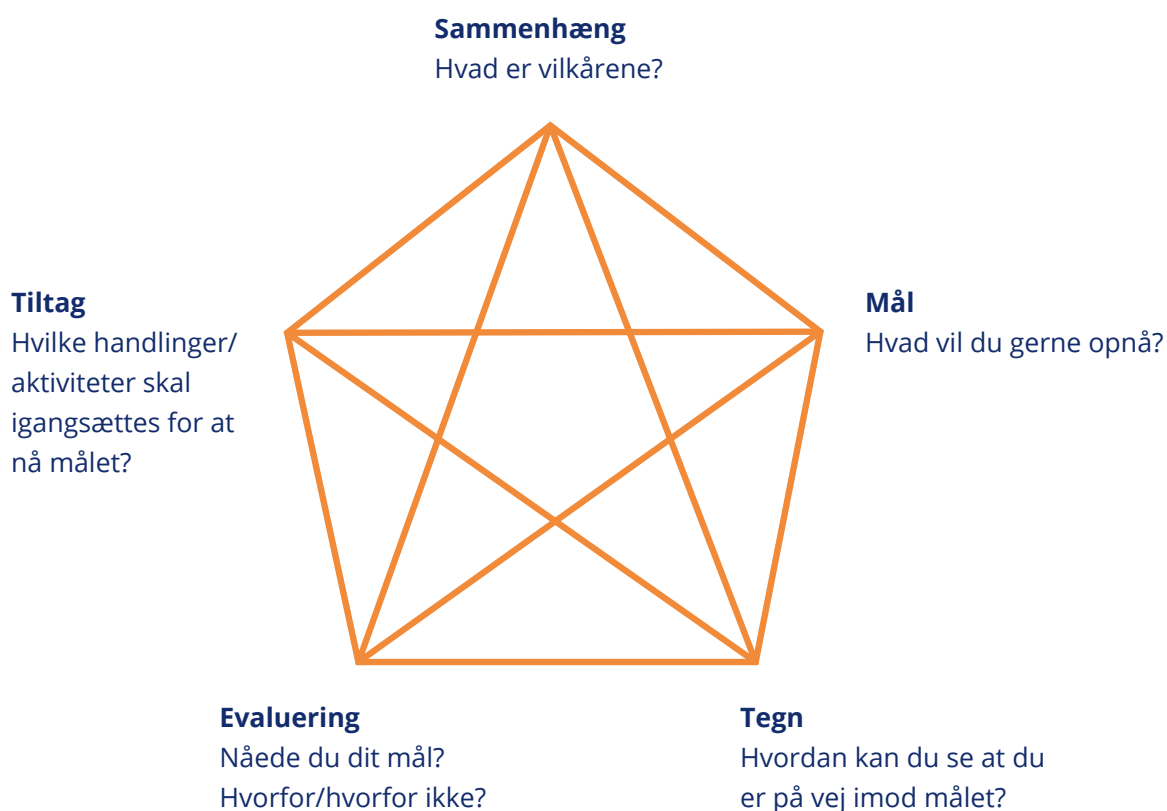
- Vi udnytter alle husets kvadratmeter, så områderne inspirerer til leg.
- Vi arbejder med, hvordan vi etablerer og fastholder gode venskaber.

Det fælles pædagogiske grundlag og de seks læreplanstemaer

Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i seks læreplanstemaer samt mål for sammenhængen mellem læringsmiljøet og børns læring.

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø understøtter børns brede læring inden for og på tværs af de seks læreplanstemaer

Vi har valgt at de 6 temaer beskrives ud fra SMTTE modellen

Alsidig personlig udvikling

Pædagogiske mål for læreplanstemaet

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udfolder, udforsker og erfarer sig selv og hinanden på både kendte og nye måder og får tillid til egne potentialer. Dette skal ske på tværs af blandt andet alder, køn samt social og kulturel baggrund.

2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte samspil og tilknytning mellem børn og det pædagogiske personale og børn imellem. Det skal være præget af omsorg, tryghed og nysgerrighed, så alle børn udvikler engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse i fællesskaber. Dette gælder også i situationer, der kræver fordybelse, vedholdenhed og prioritering.

Sådan arbejder vi med det i børnehaven

Sammenhæng

Vores udgangspunkt er, at alle børn er unikke og værdifulde, og denne tilgang ønsker vi at videreføre til børnene, så de også møder hinanden værdifuldt i deres forskelligheder. Det kan f.eks. være i forhold til alder, køn, kulturel baggrund, særlige behov, udseende og evner.

Alsidig personlig udvikling drejer sig om den stadige udvidelse af barnets erfaringsverden og deltagelsesmuligheder. Vi vil tilstræbe os at skabe en hverdag, som er tryk og meningsfuld, hvor vi møder børnene med en anerkendende tilgang, for at de kan udvikle sig til robuste og alsidige individer med et godt selvværd og blik for egne kompetencer i fællesskabet.

Mål

At barnet lærer sig selv at kende og bliver klogere på egne evner
At barnets selvværd styrkes, så det føler sig accepteret og værdifuldt
At barnet udvikler kompetencer til at udtrykke egne behov og grænser, og lærer at respektere andres
At styrke barnet individuelt ud fra nærmeste udviklingszone

Tiltag

At barnet mødes af tydelige, anerkendende, omsorgsfulde og nærværende voksne
At hverdagen tilrettelægges, så barnet oplever struktur, genkendelighed og tryghed
At vores udgangspunkt er barnets styrker og det der lykkes
At lytte til barnets behov, og de særlige hensyn der kan ligge i det
At der skabes mulighed for legefællesskaber med forskellige børnegrupper

Tegn

At barnet begynder at vise, udtrykke og aflæse følelser
At barnet viser glæde og begejstring i leg med sig selv og andre
At barnet søger en voksen, når der er brug for hjælp
At barnet er nysgerrigt, og har mod og lyst til at prøve planlagte aktiviteter
At barnet øver sig i at tackle hinandens forskelligheder og behov
At barnet udvikler evne til vedholdenhed, men også lærer at kunne sige pyt indimellem
At børnene, gennem sang, leg og samtaler, viser, at de har tilegnet sig ny viden

Evaluering

Hvordan og i hvilke sammenhænge ser vi børnene danne relationer til andre?
Hvordan og i hvilke sammenhænge ser vi børn der deltager i fællesskabet?
Hvordan og i hvilke sammenhænge ser vi børn, der lytter til andres behov og grænser?
Hvordan og i hvilke sammenhænge ser vi at børnene søger hjælp og kontakt hos voksne?
Hvordan og i hvilke sammenhænge ser vi børn, der formidler følelser og oplevelser?

Sådan arbejder vi med det i vuggestuen

Sammenhæng

Den stadige udvidelse af barnets erfaringsverden og deltagelsesmuligheder.

Mål

At barnet lærer sig selv at kende og bliver klogere på egne evner
At barnets selvværd styrkes, så det føler sig accepteret og værdifuldt
At barnet udvikler kompetencer til at udtrykke egne behov og grænser, og lærer at respektere andres
At styrke barnet individuelt ud fra nærmeste udviklingszone

Tiltag

At barnet mødes af tydelige, anerkendende og nærværende voksne
At hverdagen tilrettelægges, så barnet oplever struktur genkendelighed og tryghed
At vores udgangspunkt er barnets styrker og det der lykkes
At lytte til barnets behov, og de særlige hensyn der kan ligge i det
At der skabes mulighed for legefællesskaber med forskellige børnegrupper

Tegn

At barnet begynder at vise, udtrykke og aflæse følelser
At barnet viser glæde og begejstring i leg med sig selv og andre
At barnet søger en voksen, når der er brug for hjælp
At barnet er nysgerrigt, og har mod og lyst til at prøve planlagte aktiviteter
At barnet øver sig i at tackle hinandens forskelligheder og behov
At barnet udvikler evne til vedholdenhed, men også lære at kunne sige pyt indimellem

Evaluering

Hvordan, hvor ofte og i hvilke sammenhænge ser vi børnene danne relationer til andre?
Hvordan, hvor ofte og i hvilke sammenhænge ser vi børn der deltager i fællesskabet?
Hvordan, hvor ofte og i hvilke sammenhænge ser vi børn der lytter til andres behov og grænser?
Hvordan, hvor ofte og i hvilke sammenhænge ser vi at børnene søger hjælp og kontakt hos voksne?
Hvordan, hvor ofte og i hvilke sammenhænge ser vi børn der formidler følelser og oplevelser?

Social udvikling

Pædagogiske mål for læreplanstemaet

- 1. Det pædagogiske læringsmål skal understøtte, at alle børn trives og indgår i sociale fællesskaber, og at alle børn udvikler empati og relationer.*
- 2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte fællesskaber, hvor forskellighed ses som en ressource, og som bidrager til demokratisk dannelse.*

Social udvikling er udvikling af sociale handlemuligheder og deltagelsesformer og foregår i sociale fællesskaber, hvor børnene kan opleve at høre til, og hvor de kan gøre sig erfaringer med selv at øve indflydelse og med at værdsætte forskellighed.

Sådan arbejder vi med det i børnehaven

Sammenhæng

Vi ønsker at se børnenes forskelligheder som en styrke i det sociale liv, med gode muligheder for at byde ind til fællesskabet med deres evner, ressourcer og styrker. Vi ønsker at understøtte at børnene udvikler empati og relationer.

Gennem relationer til andre udvikler børn empati og sociale relationer og læringsmiljøet skal derfor understøtte børns opbygning af relationer til andre børn, til det pædagogiske personale, til lokal- og nærmiljø til aktiviteter, ting legetøj m.m.

Mål

At barnet knytter venskaber og udvikler kompetencer til at indgå i fællesskaber
At barnet udvikler empati og lytter til andre i konflikter
At barnet kan vente på tur
At barnet tilegner sig de sociale spilleregler
At barnet oplever sig som en vigtig del af fællesskabet
Lønneberg

Tiltag

At barnet oplever fællesskabet bl.a. ved måltider og samling på stuen
At børnene støttes i at opbygge legerelationer og venskaber
At de voksne støtter og guider i løsning af børnenes konflikter
At børnene oplever tydelige voksne, der er nærværende og anerkendende
At vi anvender "Fri for mobberi" for at guide i og synliggøre de sociale spilleregler

Tegn

At barnet tager initiativ til at lege med andre, viser glæde ved samvær med andre og danner venskaber
At barnet deler sine tanker, idéer og deltager aktivt i fællesskabet
At barnet opsøger hjælp, når der er brug for det
At børnene italesætter og bruger det, de har lært af "Fri for mobberi"
At børnene, gennem sang, leg og samtaler, viser, at de har tilegnet sig ny viden

Evaluering

Hvordan og i hvilke sammenhænge ser vi, at børnene er i trivsel?
Hvordan og i hvilke sammenhænge ser vi, at børnene er i en positiv udvikling?
Hvordan og i hvilke sammenhænge benytter børnene de pædagogiske læringsmiljøer?

Sådan arbejder vi med det i vuggestuen

Sammenhæng

Vi ønsker at se børnenes forskelligheder som en styrke i det sociale liv, med gode muligheder for at byde ind til fællesskabet med deres evner, ressourcer og styrker. Vi ønsker at understøtte at børnene udvikler empati og relationer.

Mål

At barnet knytter venskaber og udvikler kompetencer til at indgå i fællesskaber
At barnet udvikler empati og lytter til andre i konflikter
At barnet øver sig i at vente på tur
At barnet lærer sociale spilleregler
At barnet oplever sig betydningsfuld i fællesskabet i Lønneberg

Tiltag

At barnet oplever fællesskabet bl.a. ved samling på stuen
At børnene støttes af de voksne i skabelsen af legerelationer og venskaber
At børnene oplever voksne som er deltagende og nysgerrige
At børnene oplever voksne, som sætter ord på følelser, der opleves i fællesskabet
At børnene visuelt (billeder) kan se, hvem der hører til gruppen
At skabe et læringsmiljø der indbyder til fælles leg

Tegn

At barnet viser glæde ved samvær med andre
At barnet tager initiativ til at lege med andre og danner venskaber.
At børnene viser en samhørighed i børnegruppen
At barnet er åbent for at invitere andre ind i legen
At barnet tager imod en invitation til leg

Evaluering

Ser vi de tegn, vi gerne vil se?

Er alle børn en del af fællesskabet?

Hvordan, hvor ofte og i hvilke sammenhænge benytter børnene de pædagogiske læringsmiljøer?

Er personalet gode nok til at se børnenes forskelligheder som en styrke i relationerne?

Kommunikation og sprog

Pædagogiske mål for læreplanstemaet

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udfolder, udforsker og erfarer sig selv og hinanden på både kendte og nye måder og får tillid til egne potentialer. Dette skal ske på tværs af blandt andet alder, køn samt social og kulturel baggrund.

2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte samspil og tilknytning mellem børn og det pædagogiske personale og børn imellem. Det skal være præget af omsorg, tryghed og nysgerrighed, så alle børn udvikler engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse i fællesskaber. Dette gælder også i situationer, der kræver fordybelse, vedholdenhed og prioritering.

Sådan arbejder vi med det i børnehaven

Sammenhæng

Sproget er vigtigt for at kunne indgå i sociale sammenhænge, men børnenes vej til udvikling af dette kan variere meget. Børn, der bliver præsenteret for sproget på mange forskellige måder, har bedre forudsætninger for at udvikle nuancer heri.

Børns kommunikation og sprog tilegnes og udvikles i nære relationer, fx med barnets forældre, i fællesskab med andre børn og sammen med det pædagogiske personale. Det centrale for børns sprogtilegnelse er, at læringsmiljøet understøtter børns kommunikative og sproglige interaktioner med det pædagogiske personale. Det er ligeledes centralt, at det pædagogiske personale er bevidst om, at de fungerer som sproglige rollemodeller for børnene, og at børnene guides til at indgå i fællesskaber med andre børn.

Mål

At barnet lærer at udtrykke sig gennem sproget
At barnet også lærer at lytte til andre
At barnet udvikler ordforråd, begreber, forståelse for et varieret brug af sprog, eksempelvis også billedsprog, kropssprog, det talte sprog samt skriftsproget

Tiltag

At de voksne tager sig tid til den nærværende samtale og støtter barnet i de sproglige udtryk
Fokus på at alle børn bliver hørt/spurgt, og at der stilles åbne spørgsmål
At tilbyde sprogscreening til de 3-årige og de 5-årige og ellers efter behov
At arbejde varieret med sproget via sang, fortællinger, oplæsning, rim, remser og drama
At tilbyde talepædagog/sprogtræning ved behov
At gøre brug af dialogisk læsning
At hjælpe børnene med at sætte ord på følelser
At præsentere børnene for tal, bogstaver og nye ord
At arbejde med Legeøen for de ældste børn, som skoleforberedende materiale
At vi visualiserer sproget bl.a. gennem piktogrammer, mimik og kropssprog
At vi sætter aktiviteter i gang, hvor sprog og motorik kobles
At vi opretter små grupper, med fokus på udvikling af sprog og kompetencer

Tegn

At barnet tilegner sig og gør brug af nye ord
At barnet tager initiativ til samtale med andre
At barnet, på aldersvarende måde, sprogligt giver udtryk for ønsker og behov
At barnet opnår en interesse for at lytte til historier
At barnet lytter til andre
At barnet er deltagende i sang, fagter, rim og remser
At barnet eksperimenterer med sproget
At børnene, gennem sang, leg og samtaler, viser, at de har tilegnet sig ny viden

Evaluering

Oplever vi, at børnene er i en sproglig udvikling?

Opnår børnene at udtrykke følelser og behov gennem det talte sprog?

Oplever vi en interesse for og en udvikling af det skriftlige sprog gennem børnehavetiden?

Sådan arbejder vi med det i vuggestuen

Sammenhæng

Sproget er vigtigt for at kunne indgå i sociale sammenhænge, men børnenes vej til udvikling af dette kan variere meget i tempo. Børn udtrykker sig fra fødslen, og har brug for at få præcenteret sproget på mange forskellige måder, for at kunne udvikle et nuanceret sprog.

Børns kommunikation og sprog tilegnes og udvikles i nære relationer, fx med barnets forældre, i fællesskab med andre børn og sammen med det pædagogiske personale. Det centrale for børns sprogtilegnelse er, at læringsmiljøet understøtter børns kommunikative og sproglige interaktioner med det pædagogiske personale. Det er ligeledes centralt, at det pædagogiske personale er bevidst om, at de fungerer som sproglige rollemodeller for børnene, og at børnene guides til at indgå i fællesskaber med andre børn.

Mål

At barnet lærer at udtrykke sig gennem sproget
At barnet bliver opmærksom på at lytte til andre
At barnet udvikler ordforråd, sprogforståelse, begreber
At barnet har lyst til at kommunikere

Tiltag

At de voksne gentager og udvider barnets ord
At de voksne tager sig tid til den nærværende samtale og støtte barnet i de sproglige udtryk
At arbejde varieret med sproget via sang, fortællinger, oplæsning, rim og remser og drama.
At gøre brug af dialogisk læsning
At hjælpe børnene med at sætte ord på følelser
At præsentere børnene for tal, bogstaver og nye ord
At vi visualiserer sproget bl.a gennem mimik og kropssprog
At vi sætter aktiviteter i gang, hvor sprog og motorik kobles.
At vi skaber mulighed for små grupper, med fokus på udvikling af sprog og kompetencer

Tegn

- At barnet eksperimenterer med sproget via lyde, ordleg, sang
- At barnet forstår små beskeder
- At barnet tilegner sig og gør brug af nye ord
- At barnet tager initiativ til samtale med andre
- At barnet på alderssvarende måde, sprogligt giver udtryk for ønsker og behov
- At barnet er deltagende i sang, rim og remser og fagter
- At barnet opnår en interesse for at lytte til historier

Evaluering

- Oplever vi, at børnene er i en sproglig udvikling?
- Oplever vi, at børnene har lyst til at kommunikere egne ønsker og behov og oplevelser?
- Oplever vi, at de ældste børn begynder at sætte ord på egne og andres følelser?

Krop, sanser og bevægelse

Pædagogiske mål for læreplanstemaet

- 1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udforsker og eksperimenterer med mange forskellige måder at bruge kroppen på.*
- 2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn oplever krops- og bevægelsesglæde både i ro og aktivitet, så børnene bliver fortrolige med deres krop, herunder kropslige fornemmelser, kroppens funktioner, sanser og forskellige former for bevægelse.*

Børn er i verden gennem kroppen, og når de støttes i at bruge, udforske, eksperimenterer, mærke og passe på kroppen – gennem ro og bevægelse – lægges grundlaget for fysisk og psykisk trivsel.

Kroppen er et stort og sammensat sansesystem, som udgør fundamentet for erfaring, viden, følelsesmæssige og sociale processer, ligesom al kommunikation og relationsdannelse udgår fra kroppen.

Sådan arbejder vi med det i børnehaven

Sammenhæng

Børn skal turde at udforske brugen af deres krop og opleve glæden ved dens muligheder og opnå kropsfornemmelse og kropsbevidsthed. Børnenes sanser skal stimuleres gennem varieret indhold i hverdagen.

Børn er i verden gennem kroppen, og når de støttes i at bruge, udforske, eksperimenterer, mærke og passe på kroppen - gennem ro og bevægelse - lægges grundlaget for fysisk og psykisk trivsel. Kroppen er et stort og sammensat sansesystem, som udgør fundamentet for erfaring, viden, følelsesmæssige og sociale processer, ligesom al kommunikation og relations dannelse udgår fra kroppen.

Mål

At barnet udforsker og eksperimenterer med egen krop i forhold til nærmeste udviklingszone
At barnet øver sig, både fin- og grovmotorisk
At barnet bevidstgøres om sin egen krop og oplever kropsglæde og forståelse
At barnet får kendskab til, hvad kroppen har brug for, og hvilke funktioner dele af den har

Tiltag

At de voksne er klare rollemodeller og udviser glæde ved at bruge kroppen
At vi skaber gode rammer for at gøre brug af kroppen i fysiske aktiviteter
At vi stimulerer børnenes sanser, ved aktivt at arbejde med disse

Tegn

At barnet tilegner sig nye færdigheder, både grov- og finmotorisk
At barnet taler om, hvordan noget smager, ser ud, føles, osv.
At barnet har lyst til sansemæssige udfordringer
At barnet viser glæde ved fysisk aktivitet og rolig kontakt til kroppen
At børnene, gennem sang, leg og samtaler, viser, at de har tilegnet sig ny viden

Evaluering

Oplever vi at børnene er i en aldersvarende motorisk udvikling?
Gør børnene brug både af vores grov- og finmotoriske læringsmiljøer?
Oplever vi børnene udviser glæde ved brug af kroppen?

Sådan arbejder vi med det i vuggestuen

Sammenhæng

Børn skal turde at udforske brugen af deres krop og opleve glæden ved dens muligheder og opnå kropsfornemmelse og kropsbevidsthed. Børnenes sanser skal stimuleres gennem varieret indhold i hverdagen.

Børn er i verden gennem kroppen, og når de støttes i at bruge, udforske, eksperimentere, mærke og passe på kroppen - gennem ro og bevægelse - lægges grundlaget for fysisk og psykisk trivsel. Kroppen er et stort og sammensat sansesystem, som udgør fundamentet for erfaring, viden, følelsesmæssige og sociale processer, ligesom al kommunikation og relations dannelse udgår fra kroppen.

Mål

At barnet udforsker og eksperimenterer med egen krop i forhold til nærmeste udviklingszone

At barnet øver sig, både fin- og grovmotorisk

At barnet bevidstgøres om sin egen krop, og oplever bevægelsesglæde og forståelse for kroppens formåen

At barnet får kendskab til, hvad kroppen har brug for.

Tiltag

At vi stimulerer børnenes sanser, ved aktivt at arbejde med disse dagligt.

At vi skaber et læringsmiljø, som inviterer til bevægelsesaktiviteter.

At de voksne er klare rollemodeller og udviser glæde ved brug af kroppen

Tegn

At barnet spontant udfordrer sin krop

At barnet har lyst til sansemæssige udfordringer

At barnet viser glæde ved fysisk aktivitet

At barnet trives med at få kroppen i ro, fx trykmassage

At barnet tilegner sig nye færdigheder både grov- og finmotorisk

Evaluering

Oplever vi at børnene er en alderssvarende motorisk udvikling?

Gør børnene brug både af vores grov- og finmotoriske læringsmiljøer?

Oplever vi at børnene udviser glæde ved brug af kroppen?

Natur, udeliv og science

Pædagogiske mål for læreplanstemaet

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får konkrete erfaringer med naturen, som udvikler deres nysgerrighed og lyst til at udforske naturen, som giver børnene mulighed for at opleve menneskets en forbundethed med naturen, og som giver børnene en begyndende forståelse for betydning af bæredygtig udvikling.

2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn aktivt observerer og undersøger naturfænomener i deres omverden, så børnene får erfaringer med at genkende og udtrykke sig om årsag, virkning og sammenhænge, herunder en begyndende matematisk opmærksomhed.

Sådan arbejder vi med det i børnehaven

Sammenhæng

Naturen giver et væld af muligheder for læring og varierede oplevelser for børnene. De 4 årstider, dyr i naturen, mad og fremstilling af dette på bål, grovmotoriske aktiviteter og meget mere.

Det pædagogiske læringsmiljø skal understøttes, så alle børn får konkrete erfaringer med naturen, som udvikler deres nysgerrighed og lyst til at udforske naturen, som giver børnene mulighed for at opleve menneskets forbundethed med naturen, og som giver børnene en begyndende forståelse for bæredygtig udvikling

Det pædagogiske læringsmiljø skal understøttes, så alle børn aktivt observerer og undersøger naturfænomener i deres omverden, så børnene får erfaringer med at genkende og udtrykke sig om årsag, virkning og sammenhænge, herunder en begyndende matematisk opmærksomhed.

Mål

At barnet bruger sin krop i naturen og udvikler sin kreativitet, fantasi og sprog
At barnet motiveres til at udforske naturen, fordybe sig og undres over dens muligheder hen over de 4 årstider
At barnet får kendskab til naturen og en begyndende forståelse for sammenhængen i nogle af de forskellige kredsløb
At barnet får en begyndende bevidsthed om at passe på naturen
At barnet kan observere, undersøge og eksperimentere med naturfænomener
At give børnene en begyndende matematisk opmærksomhed

Tiltag

At lave bål, så børnene kan benytte alle sine sanser
At styrke barnet motorisk ved at give det fysiske udfordringer i et kuperet terræn
At tage sig tid til at forundres sammen med barnet
At lave små naturforsøg i børnehøjde
At gå i dialog med barnet om det, vi ser, og tale om navne på planter og dyr
At tale om vejret og hvilken påklædning, der passer godt hertil

Tegn

At vi ser børn, der gennem legen udforsker naturens materialer
At vi ser børn, der løfter sten og graver i jorden for at finde små dyr
At vi ser børn, der udvikler en respekt for naturen
At børnene kan genkende og navngive dyr og planter i naturen
At børnene er opmærksomme på årstidens skifte
At børnene, gennem sang, leg og samtaler, viser, at de har tilegnet sig ny viden

Evaluering

I hvor høj grad gør vi brug af den omkringliggende natur?
Oplever vi at børnene er nysgerrige og eksperimenterende omkring naturfænomener i hverdagen?

Sådan arbejder vi med det i vuggestuen

Sammenhæng

Naturen giver et væld af muligheder for læring og varierede oplevelser for børnene. De 4 årstider, dyr i naturen, mad og fremstilling af dette på bål, grovmotoriske aktiviteter, matematik, en fornemmelse for bæredygtighed.

Mål

At barnet bruger sin krop i naturen og udvikler sin kreativitet, fantasi og sprog
At barnet motiveres til at udforske naturen, fordybe sig og undres over dens muligheder hen over de 4 årstider
At barnet får kendskab til naturen og en bevidsthed starter omkring at passe på denne
At barnet kan observere, undersøge og eksperimentere med naturfænomener
At give barnet en begyndende matematisk opmærksomhed

Tiltag

At styrke barnet motorisk ved at give det fysiske udfordringer i et kuperet terræn
At tage sig tid til at forundres sammen med barnet.
At lave små naturforsøg i børnehøjde
At gå i dialog med barnet om det vi ser, og tale om navne på planter og dyr
At tale om vejret og hvilken påklædning der passer godt hertil.
At få alle sanser i spil i udemiljøet.

Tegn

At vi ser børn der gennem legen udforsker naturens materialer
At vi ser børn der løfter sten og graver i jorden for at finde små dyr
At vi ser børn, der er opmærksomme og passer på naturen.
At børnene kan genkende og navngive enkelte dyr og planter i naturen.
At børnene er opmærksomme på vejret og årstidens skiften

Evaluering

I hvor høj grad gør vi brug af den omkringliggende natur?
Oplever vi at børnene er eksperimenterende omkring små naturfænomener i hverdagen?
Oplever vi, at børnene har lyst til at færdes i naturen?

Kultur, æstetik og fællesskab

Pædagogiske mål for læreplanstemaet

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn indgår i ligeværdige og forskellige former for fællesskaber, hvor de oplever egne og andres kulturelle baggrunde, normer, traditioner og værdier.

2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får mange forskellige kulturelle oplevelser, både som tilskuere og aktive deltagere, som stimulerer børnenes engagement, fantasi, kreativitet og nysgerrighed, og at børnene får erfaringer med at anvende forskellige materialer, redskaber og medier.

Kultur er både en kunstnerisk, skabende kraft, der aktiverer børns sanser og følelser, ligesom det er kulturelle værdier, som børn tilegner sig i hverdagslivet.

Gennem læringsmiljøer med fokus på kultur kan børn møde nye sider af sig selv, få mulighed for at udtrykke sig på forskellige måder og forstå deres omverden.

Sådan arbejder vi med det i børnehaven

Sammenhæng

Børn præsenteres for forskellige traditioner, værdier og måder at udtrykke sig på i arbejdet med de kulturelle udtryksformer.

Børns sanser og følelser aktiveres gennem kunstneriske, kreative og skabende oplevelser, hvilket giver en bedre forståelse af sig selv og egne evner.

Jo flere kulturelle udtryk børnene møder, jo bredere bliver deres syn på verden, på andre mennesker og på sig selv.

Da Lønneberg er en kristen daginstitution, vil der være et særligt fokus på de kristne værdier og traditioner i Danmark.

Mål

At barnet oplever en bred vifte af udtryksformer, f.eks. musik, teater, bøger, eventyr og sange
At barnet får mulighed for at afprøve forskellige udtryksformer
At barnet får kendskab til den danske kultur og kultur i andre lande
At lære børnene at tage hensyn til hinandens forskelligheder
At udfordre børnenes fantasi

Tiltag

At vi arbejder med forskellige kunstarter som sang, musik, drama, krea og byggeri
At vi præsenterer børnene for danske traditioner, kristne højtider og værdier
At vi afholder temafester og understøtter på den måde at være en del af et større fællesskab
At vi giver børnene indblik i andre kulturer og derunder børn med andre kulturelle baggrunde
At vi takker for maden, inden vi spiser, ved at synge en sang
At vi arbejder med indholdet i de forskellige højtider og besøger også kirken i den forbindelse

Tegn

At børnene har lyst til at udtrykke sig kreativt og bruge deres fantasi i det kreative rum
At børnene synger med og laver fagter til sange ved samlinger samt spontant
At børn forundres over forskelligheder og spørger ind til disse
At børnene glæder sig over fejring af fødselsdage og højtider
At børnene, gennem sang, leg og samtaler, viser, at de har tilegnet sig ny viden

Evaluering

Hvordan oplever vi at børnene i Lønneberg har forståelse for kulturelle forskelle?

Hvordan oplever vi at børnene udtrykker sig gennem sang, dans og andre kreative aktiviteter?

Hvordan oplever vi, at børnene føler sig som en del af fællesskabet i Lønneberg?

Hvordan oplever vi, at vi understøtter at børnene får et kendskab til den danske kultur, herunder de kristne værdier?

Sådan arbejder vi med det i vuggestuen

Sammenhæng

Børn præsenteres for forskellige traditioner, værdier og måder at udtrykke sig på i arbejdet med de kulturelle udtryksformer.

Børns sanser og følelser aktiveres gennem kunstneriske, kreative og skabende oplevelser, hvilket giver en bedre forståelse af sig selv og egne evner.

Jo flere kulturelle udtryk børnene møder, jo bredere bliver deres syn på verden, på andre mennesker og sig selv.

Da Lønneberg er en kristen daginstitution, vil der være et særligt fokus på de kristne værdier i Danmark.

Mål

At barnet oplever en bred vifte af udtryksformer, fx musik, teater, bøger, eventyr, sange og bibelfortælling

At barnet får mulighed for at afprøve forskellige udtryksformer

At barnet får kendskab til den danske kultur og kultur i andre lande

At lære børnene at tage hensyn til hinandens forskelligheder

At udfordre børnenes fantasi og kreativitet

Tiltag

At vi arbejder med forskellige kunstarter som sang, musik, drama, krea og byggeri

At vi præsenterer børnene for danske traditioner, kristne højtider og værdier

At vi afholder temafester og understøtter på den måde at være en del af et større fællesskab

At vi giver børnene indblik i andre kulturer og derunder børn med andre kulturelle baggrunde

Vi synger bordvers

Vi arbejder med indholdet i forskellige højtider og inddrager relevante lokale instanser

Tegn

At børnene synger og laver fagter til sange ved samlinger, og spontant synger sange under leg
At børnene glæder sig over fejring af fødselsdage og højtider
At børnene har lyst til at udtrykke sig kreativt og bruge deres fantasi i det kreative element
At børnene er opmærksomme på at få hinanden med i leg

Evaluering

Hvordan oplever vi at børnene i Lønneberg har forståelse for kulturelle forskelle?
Hvordan oplever vi at børnene udtrykker sig gennem sang, dans og andre kreative aktiviteter?
Hvordan oplever vi, at børnene føler sig som en del af fællesskabet i Lønneberg?
Hvordan oplever vi, at vi understøtter at børnene får et kendskab til den danske kultur, herunder de kristne værdier?

Evalueringsskulturr

Den pædagogiske læreplan evalueres hvert andet år, med henblik på at udvikle arbejdet. Evalueringen tager sit udgangspunkt i de pædagogiske mål samt en vurdering af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse.

I Lønneberg tilstræber vi os hver dag på at skabe et trygt og udviklende læringsmiljø for børnene. På den baggrund giver det også mening at undersøge, hvorvidt dette lykkes, og løbende forbedre vores praksis. Et fokuspunkt i evalueringen er også børnenes perspektiv og syn på dagligdagen.

Hvilke metoder anvender vi til evaluering?

- Når vi planlægger pædagogiske forløb ud fra vores årshjul starter vi med at lave en SMTTE, hvor vi gør os klart, hvad målet er, hvilke tegn ønsker vi at se, og hvilke tiltag vi vil iværksætte. Midtvejs i forløbet justerer vi, ud fra de erfaringer vi har gjort os.
- Vi bruger bl. a. observationer og praksisfortællinger til at evaluere vores pædagogiske praksis, og ud fra gennemgang af denne, ændrer vi praksis, hvis det giver mening for børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse
- Vi udfylder relationsskema 2 gange årligt, og opnår herigennem en større bevidsthed omkring børnenes relationer til hinanden samt de voksnes relationer til børnene.
- Vi dokumenterer vores hverdag med børnene via fotos og beskrivelser til forældrene
- Stuemøder har et tydeligt fokus på læringsmiljøet og refleksioner herfra dokumenteres ved referat. Vi tager udgangspunkt i materialet *Redskab til selvevaluering*

Vi lader os inspirere af følgende analysespørgsmål:
*Hvad lykkes vi med i vores pæd. praksis i læringsmiljøet?
Hvorfor lykkes vi, eller hvordan lykkes vi?
Hvad udfordres vi af i vores pæd.praksis i læringsmiljøet?
Hvorfor udfordres vi, eller hvordan udfordres vi?
Hvad siger børnene, når vi spørger dem?*

Bilag

Morgenstund i Lønneberg

- At børnene føler sig velkomne og oplever en imødekommenhed
- At de voksne guider børnene i gang
- At forældrene føler sig set/hørt og oplever tryghed ved at køre fra barnet

Tiltag:

- At vi hilser på forældre og barn ved ankomst
- Vi har dæmpet belysning og en rolig atmosfære med stille musik, rolige aktiviteter
- At hjælpe barnet med en god afsked med forældrene

Evaluering:

- Gennemgang af morgenrutiner/situation på p- møder min. hvert halve år
- Dialog med forældre om barnets trivsel

Samling i Lønneberg

Sammenhæng:

Alle børnene er kommet, og der bliver en fælles opstart på den enkelte stue med en samlingsstund.

Der spises formiddagsmad, dagens program gennemgås, og der er en genkendelighed i samlingen med tilbagevendende indhold

Mål:

- At børnene føler sig som en vigtig del af fællesskabet på stuen
- At børnene føler at de bliver lyttet og taget hensyn til
- At børnene stifter bekendtskab med Lønneberg`s kristne værdier
- At børnene bliver inspireret til at tage del i udviklingsmæssige, pædagogiske aktiviteter
- At børnene øver i at vente på tur
- At børnene får forståelse for hinanden og hinandens forskelligheder

Tiltag:

- At samlingen foregår i en god og positiv tone
- At samlingen er genkendelig – også i forhold til start/slut
- At børnene bliver aktive deltagere i samlingen
- At vælge indhold der understøtter læreplanstemaerne

Tegn:

- Vi iagttager, hvorvidt børnene er engagerede og deltagende i samlingen
- Vi iagttager, hvorvidt børnene virker trygge omkring strukturen i samlingen
- Vi iagttager om børnene er klar over, hvad de skal når samlingen slutter

Evaluering:

- Vi evaluerer samlingerne en gang/måned på stuemøderne
- Vi inspirerer andre stuer vedr. samlingerne på p-møde årligt

Garderobesituationer i Lønneberg**Sammenhæng:**

Garderoben er et oplagt sted for barnet for at øve sig i forhold til selvhjulpen hed, vente på tur og bruge denne ventetid konstruktivt

Mål:

- At barnet lærer at passe på egne ting
- At barnet lærer at blive på eget rum
- At barnet lærer at koble vejr og påklædning sammen
- At barnet får øje på egne færdigheder
- At barnet lærer at vente på tur
- At barnet oplever at kunne få hjælp til det der er svært

Tiltag:

- At de voksne bevarer roen, selvom der er mange der skal hjælpes
- At vi via piktogrammer viser børnene, hvilken form for overtøj der skal på i dag
- At vi guider børnene i, hvad de kan bruge ventetiden på i garderoben
- At hjælpe børnene med at sætte ord på, hvad de ønsker hjælp til

Tegn:

- Bliver børnene selvhjulpne i forbindelse med opgaverne i garderoben?
- Ser børnene efter, hvordan andre gør, og lærer gode vaner herigennem?
- Er børnene motiverede for at forsøge at klare af-påklædning selvstændigt?

Evaluering:

- Vi evaluerer på p-møder efter behov; mindst 1 gang årligt
- Vi italesætter på de enkelte stuer, hvordan det går, og giver positiv respons til børnene

Måltider i Lønneberg**Sammenhæng:**

Vi ser måltidsfællesskabet som en essentiel mulighed for at være nærværende overfor en mindre gruppe børn omkring spisning og socialt samvær

Mål:

- At vi får skabt en rolig stund, hvor børnene har tid til at få spist det de har brug for
- At børnene stifter bekendtskab med forskellige smagsoplevelser
- At børnene lærer de regler der er omkring bordskik
- At børnene selv er aktive omkring praktiske ting vedr. måltidet
- At børnene hjælper/ hygger sig sammen med dem de sidder sammen med
- At børnene lærer hvor maden kommer fra

Tiltag:

- At vi har faste spisegrupper for at skabe en tryghed og forudsigelighed
- At vi inddrager børnene i de praktiske opgaver omkring måltidet
- At vi takker for maden inden vi spiser ved at synge et vers
- At de voksne er en del af spisefællesskabet ved bordene
- At vi gør tiltag, der giver en ro omkring måltidet

Tegn:

- At børnene finder ro i at sidde og spise, og at de mætte går fra bordet
- At børnene deltager i de praktiske opgaver der er omkring måltidet
- At børnene oplever succes med at sidde og snakke og hygge sig med de andre ved bordet

Evaluering:

- Evaluering på stuemøder; bl.a. også omkring varigheden af faste grupper ved bordene

Leg i Lønneberg

Sammenhæng:

Legen har en meget central del i hverdagen; både de frie leg, samt legen igennem de planlagte aktiviteter og lege.

Mål:

- At børnene gennem legen oplever glæde og variation i hverdagen
- At børnene gennem legen oplever sig som en del af et fællesskab med andre
- At børnene gennem legen oplever at kunne bidrage med noget til andre

Tiltag:

- Fokus på at skabe varierede legemuligheder inde og ude
- Fokus på at aktiviteter afvikles med en legende tilgang
- At lære børnene at inkludere frem for at ekskludere
- At bruge relationskemaer

Tegn:

- Har børnene venner?
- Har børnene legerelationer til jævnaldrende børn?
- Har børnene en inkluderende tilgang til legen?

Evaluering:

- Problemstillinger og udfordringer tages op på stuemøder ved gennemgang af børnene
- Vi evaluerer årligt på et p-møde

Legeplads i Lønneberg

Sammenhæng:

På legepladsen vil børnene med baggrund i vejr og årstider opleve de forskellige muligheder det giver. De vil opleve, at der er højt til loftet og en anden frihed end ved indendørs leg, med bedre mulighed for at bruge sin krop motorisk og inddrage elementer som vand, sand, mudder, træer m.m.

Mål:

- At børnene føler sig trygge på legepladsen
- At børnene stifter bekendtskab med de muligheder de forskellige årstider giver for en varieret leg
- At børnene oplever glæde ved at bruge kroppe grovmotorisk og øver sig på forskellige område

Tiltag:

- At voksne er igangsættere og inspirerer til nye lege
- At de voksne har øje for de børn, der har brug for en støttende funktion til at komme i gang med legen
- At de voksne er synligt tilgængelige på legepladsen
- At vi har en langsigtet plan for nye elementer til legepladsen

Tegn:

- Udfordrer børnene sig selv motorisk på legepladsen?
- Indgår børnene i regel/rollelege?
- Trives børnene i at opholde sig på legepladsen?

Evaluering:

- Årlig evaluering, hvor vi gennemgår hvilke øvrige elementer vi kunne ønske os til gode for børnenes udeliv
- Årlig status på børnenes trivsel på legepladsen